

**Міністерство освіти і науки України  
Західноукраїнський національний університет  
Юридичний факультет**

Кафедра адміністративного права та судочинства

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА**

**з дисципліни: «Актуальні питання адміністративного права та процесу»**  
на тему: «Механізм притягнення до адміністративної відповідальності в умовах  
діджиталізації провадження»

Студент групи: ПРм - 12

Шуригайло Вадим Любомирович

Керівник: д.ю.н., доц. Гречанюк Р.В.

Національна шкала \_\_\_\_\_

Кількість балів: \_\_\_\_\_ Оцінка: ECTS \_\_\_\_

Члени комісії \_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

\_\_\_\_\_

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тернопіль – 2026

## ЗМІСТ

|                                                                                                                                          |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ВСТУП.....</b>                                                                                                                        | <b>3</b>  |
| <b>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ<br/>ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ.....</b>                                     | <b>6</b>  |
| 1.1. Сутність та елементи механізму притягнення до адміністративної<br>відповідальності в умовах інформаційного суспільства.....         | 6         |
| 1.2. Нормативно-правове регулювання цифровізації адміністративних<br>проваджень: національний та міжнародний досвід.....                 | 9         |
| <b>РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕДУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО<br/>ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ<br/>ТЕХНОЛОГІЙ.....</b>                    | <b>13</b> |
| 2.1. Електронні докази та специфіка фіксації адміністративних правопорушень у<br>цифровому середовищі.....                               | 13        |
| 2.2. Автоматизація розгляду справ та застосування алгоритмічних рішень при<br>накладенні адміністративних стягнень.....                  | 16        |
| <b>РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ<br/>УЧАСНИКІВ «ЦИФРОВОГО» АДМІНІСТРАТИВНОГО<br/>ПРОВАДЖЕННЯ.....</b>              | <b>19</b> |
| 3.1. Захист прав і законних інтересів осіб в умовах переходу до дистанційних та<br>автоматизованих форм провадження.....                 | 19        |
| 3.2. Напрями вдосконалення законодавства щодо використання штучного<br>інтелекту та блокчейн-технологій в адміністративній практиці..... | 21        |
| <b>ВИСНОВКИ.....</b>                                                                                                                     | <b>25</b> |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....</b>                                                                                                   | <b>27</b> |

## ВСТУП

**Актуальність теми.** Стрімкий розвиток інформаційних технологій та глобальна цифровізація суспільних відносин кардинально змінюють традиційні правові інститути. В умовах розбудови «держави у смартфоні» в Україні реформування адміністративного процесу через впровадження цифрових інструментів стає пріоритетним напрямом державної політики. Діджиталізація провадження у справах про адміністративні правопорушення покликана забезпечити швидкість, прозорість та ефективність правосуддя, мінімізуючи при цьому корупційні ризики та людський фактор.

Активне впровадження систем автоматичної фіксації правопорушень та електронних сервісів, зокрема застосунку «Дія», потребує чіткого законодавчого закріплення процедурних гарантій. За таких обставин виникає потреба у визначенні правового статусу електронних доказів та алгоритмічних рішень, які використовуються при накладенні стягнень. Перехід до дистанційних форм провадження ставить перед юридичною наукою виклик щодо забезпечення дотримання прав людини на захист та справедливий розгляд справи в умовах цифрової трансформації.

Питання адміністративної відповідальності та адміністративного процесу досліджувалися у працях таких відомих вчених, як В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, І. П. Голосніченко, Т. О. Коломоєць, О. В. Кузьменко. Проблематику інформаційного права та цифровізації юридичної діяльності аналізували В. М. Брижко, О. А. Баранов та інші дослідники. Незважаючи на значний доробок, більшість класичних досліджень не враховують сучасних реалій використання штучного інтелекту, блокчейну та автоматизованих систем прийняття рішень у адміністративній практиці.

**Метою** роботи є комплексне дослідження механізму притягнення до адміністративної відповідальності під впливом цифровізації.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання**:

- розкрити сутність та елементи механізму притягнення до адміністративної відповідальності в умовах сучасного інформаційного суспільства;
- проаналізувати стан нормативно-правового регулювання цифровізації адміністративних проваджень в Україні та вивчити відповідний міжнародний досвід;
- дослідити правову природу електронних доказів та специфіку фіксації адміністративних правопорушень у цифровому середовищі;
- охарактеризувати процеси автоматизації розгляду справ та застосування алгоритмічних рішень при накладенні адміністративних стягнень;
- з'ясувати особливості захисту прав і законних інтересів осіб в умовах переходу до дистанційних та автоматизованих форм провадження;
- визначити перспективні напрями вдосконалення законодавства щодо використання штучного інтелекту та блокчейн-технологій в адміністративній практиці.

**Об'єктом дослідження** є суспільні відносини, що виникають у процесі притягнення осіб до адміністративної відповідальності із застосуванням сучасних цифрових технологій.

**Предметом дослідження** є механізм притягнення до адміністративної відповідальності в умовах діджиталізації провадження.

**Методи дослідження.** Діалектичний метод дозволив розглянути механізм відповідальності в його постійному розвитку під впливом технологічного прогресу. Системно-структурний метод застосовувався для аналізу взаємозв'язку між окремими елементами цифрового провадження та нормами матеріального права. За допомогою формально-юридичного методу було здійснено детальний аналіз змісту положень Кодексу України про адміністративні правопорушення та спеціальних законів у сфері цифровізації. Порівняльно-правовий метод дозволив зіставити національні підходи до електронного урядування з міжнародними стандартами.

**Структура роботи.** Робота складається зі вступу, основного тексту роботи, до якого входять три розділи, які поділені на 6 підрозділів, висновки, список використаних джерел (20 найменувань). Загальний обсяг роботи – 29 сторінок.

## **РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ**

### **1.1. Сутність та елементи механізму притягнення до адміністративної відповідальності в умовах інформаційного суспільства**

Сутність механізму притягнення до адміністративної відповідальності в умовах інформаційного суспільства розкривається через поєднання класичних адміністративно-правових конструкцій із новими викликами, зумовленими цифровізацією, розвитком інформаційних відносин та трансформацією функцій держави. У сучасній юридичній науці адміністративна відповідальність розглядається не лише як реакція держави на правопорушення, а як складний багаторівневий правовий інститут, який забезпечує підтримання інформаційного правопорядку, баланс публічних і приватних інтересів та захист прав людини у цифровому середовищі.

У науковій літературі відсутній єдиний підхід до визначення адміністративної відповідальності, що ускладнює формування цілісного механізму її реалізації. Так, О. В. Скочиляс-Павлів підкреслює, що «у Кодексі України про адміністративні правопорушення відсутнє визначення поняття «адміністративна відповідальність» та її підстав, що створює труднощі у правозастосуванні та породжує різнотлумачення в науці адміністративного права» [17, с. 307]. У цьому контексті адміністративна відповідальність визначається як форма державного примусу, що застосовується уповноваженими суб'єктами до осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, з метою покарання, превенції та відновлення порушених правовідносин.

У межах інформаційного суспільства зміст адміністративної відповідальності набуває специфічних рис, пов'язаних із характером інформаційних правопорушень. Як зазначають Н. Глущенко та А. Головач, «адміністративна відповідальність займає першочергове місце серед системи заходів охорони суспільних відносин в інформаційній сфері серед правових

механізмів, які забезпечують інформаційну безпеку» [1, с. 287]. Водночас дослідники наголошують на фрагментарності нормативного регулювання та необхідності систематизації складів правопорушень у цій сфері.

Сутність механізму притягнення до адміністративної відповідальності доцільно розглядати через його структурні елементи, які у науковій доктрині традиційно включають нормативну, інституційну, процедурну та санкційну складові. Нормативний елемент представлений системою адміністративно-правових норм, що визначають підстави відповідальності, склади правопорушень та види адміністративних стягнень. У контексті інформаційного суспільства цей елемент характеризується динамічністю та потребою постійного оновлення, що обумовлено швидким розвитком інформаційних технологій та появою нових форм правопорушень.

Інституційний елемент охоплює систему суб'єктів, уповноважених здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення. До них належать органи публічної адміністрації, суди, а також спеціалізовані органи у сфері інформаційної політики та кібербезпеки. В умовах інформаційного суспільства особливого значення набуває взаємодія цих суб'єктів, а також використання електронних засобів комунікації, що, зокрема, відображається у можливості участі у провадженні в режимі відеоконференції.

Процедурний елемент механізму включає стадії адміністративного провадження: виявлення правопорушення, складання протоколу, розгляд справи, винесення постанови та її виконання. У сучасних умовах цей елемент зазнає суттєвої трансформації, оскільки інформаційні технології дозволяють автоматизувати окремі процеси, забезпечити електронний документообіг та підвищити прозорість адміністративних процедур. Разом із тим, як зазначається у дослідженнях, існує проблема недостатньої адаптації процедур до цифрового середовища, що знижує ефективність механізму відповідальності.

Санкційний елемент полягає у застосуванні адміністративних стягнень, які виконують каральну, превентивну та виховну функції. У сфері інформаційних правовідносин санкції мають враховувати специфіку правопорушень, зокрема їх

нематеріальний характер, транскордонність та складність доказування. Окрему увагу в наукових дослідженнях приділено підставам притягнення до адміністративної відповідальності. Вони включають наявність складу адміністративного правопорушення, який у сфері інформаційних відносин має специфічні ознаки. Так, В. Я. Настюк та В. В. Белєвцева акцентують на тому, що «об'єктом правопорушення є сукупність суспільних відносин в інформаційній сфері. У якості об'єктів можуть виступати відносини у сфері забезпечення інформаційної безпеки, масової інформації, авторського права, бібліотечної справи...» [5, с. 154]. У сучасних умовах важливим елементом механізму є також взаємозв'язок адміністративної відповідальності з іншими видами юридичної відповідальності. Дослідження показують, що у сфері інформаційних правовідносин часто має місце конкуренція адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності, що потребує чіткого розмежування їх застосування.

Узагальнюючи наукові підходи, можна констатувати, що механізм притягнення до адміністративної відповідальності в умовах інформаційного суспільства є складною, динамічною системою, яка поєднує традиційні правові інструменти з новими цифровими можливостями. Його ефективність залежить від узгодженості нормативного регулювання, інституційної спроможності суб'єктів правозастосування, адаптації процедур до сучасних технологій та адекватності санкцій характеру правопорушень. Водночас сучасна наукова доктрина одностайно вказує на необхідність реформування адміністративно-деліктного законодавства з урахуванням реалій інформаційного суспільства, що передбачає систематизацію норм, розширення переліку інформаційних правопорушень та впровадження нових підходів до притягнення до відповідальності.

## **1.2. Нормативно-правове регулювання цифровізації адміністративних проваджень: національний та міжнародний досвід**

Нормативно-правове регулювання цифровізації адміністративних проваджень формується як комплексна система правових норм, що забезпечують трансформацію традиційних адміністративних процедур у цифровий формат. У сучасних умовах цифровізація адміністративних проваджень охоплює електронний документообіг, електронну ідентифікацію, онлайн-взаємодію суб'єктів владних повноважень та автоматизацію процедур розгляду справ, що зумовлює необхідність детального правового врегулювання як на національному, так і на міжнародному рівнях.

В Україні базовим нормативним актом, який визначає правові засади функціонування електронних механізмів у сфері адміністративних процедур, є Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» [11]. Відповідно до ст. 2 цього Закону, він регулює відносини, що виникають між фізичними та юридичними особами і суб'єктами владних повноважень у процесі надання та отримання електронних довірчих послуг, а також визначає процедури їх надання і державного контролю у цій сфері. Важливе значення має також ст. 3, яка встановлює, що правове регулювання електронної ідентифікації та довірчих послуг здійснюється у взаємозв'язку з іншими актами законодавства, зокрема законами «Про інформацію», «Про захист персональних даних», «Про електронні документи та електронний документообіг», що формує міжгалузеву основу цифровізації адміністративних проваджень.

Ключову роль у цифровізації адміністративних процедур відіграє Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг» [12]. Зокрема, ст. 5 визначає електронний документ як документ, інформація в якому зафіксована в електронній формі, включаючи обов'язкові реквізити, а ст. 6 закріплює юридичну силу електронного документа за умови наявності електронного підпису. Важливим є положення ст. 7, згідно з якою електронний документ не може бути визнаний недійсним лише через його електронну форму,

що створює правову основу для використання цифрових документів у адміністративних провадженнях [12].

Закон України «Про адміністративні послуги» також має безпосереднє значення для цифровізації адміністративних процедур [9]. Відповідно до ст. 9, адміністративні послуги можуть надаватися в електронній формі через інформаційно-комунікаційні системи. Ст. 12 цього Закону передбачає функціонування Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, через який забезпечується подання заяв, отримання результатів адміністративних послуг та взаємодія з органами влади [9]. Саме ці положення закріплюють можливість переведення адміністративних проваджень у дистанційний формат.

Суттєве значення має і Закон України «Про захист персональних даних», який визначає правові засади обробки інформації у цифровому середовищі. Зокрема, ст. 6 встановлює принципи обробки персональних даних, серед яких законність, цільове призначення та пропорційність, а ст. 8 закріплює права суб'єкта персональних даних, включаючи право на доступ, виправлення та знищення даних [13]. У контексті адміністративних проваджень ці норми забезпечують гарантії захисту інформації при використанні електронних сервісів.

У контексті цифровізації адміністративних проваджень важливе значення має загальна процесуальна конструкція, закріплена в КУпАП. Зокрема, ст. 245 КУпАП визначає завдання провадження у справах про адміністративні правопорушення, серед яких своєчасне, всебічне, повне й об'єктивне з'ясування обставин справи та вирішення її відповідно до закону [4]. Відповідні положення фактично формують стандарти, які повинні бути забезпечені і в електронному цифровому провадженні, включаючи автоматизовані системи обробки даних та електронний документообіг.

Окрему роль відіграє Кодекс адміністративного судочинства України, який уже містить положення щодо цифровізації судових адміністративних проваджень. Так, ст. 14 передбачає можливість використання електронного суду, а ст. 195 визначає порядок участі осіб у судовому засіданні в режимі

відеоконференції. Крім того, ст. 6 закріплює принцип доступності правосуддя, який у сучасних умовах реалізується через цифрові інструменти [3]. Цифровізація адміністративних проваджень в Україні також реалізується через підзаконні нормативно-правові акти, зокрема постанови Кабінету Міністрів України, що регулюють функціонування електронних реєстрів, систем електронної взаємодії органів виконавчої влади та використання електронного підпису.

На міжнародному рівні нормативно-правове регулювання цифровізації адміністративних проваджень базується передусім на праві Європейського Союзу. Одним із ключових актів є Регламент (ЄС) № 910/2014, який встановлює правові засади електронної ідентифікації та довірчих послуг у межах ЄС. Зокрема, ст. 3 цього Регламенту визначає поняття електронної ідентифікації та електронного підпису, а ст. 25 закріплює юридичну силу електронного підпису, прирівнюючи кваліфікований електронний підпис до власноручного. Важливими є також положення ст. 6, яка передбачає взаємне визнання засобів електронної ідентифікації державами-членами, що забезпечує транскордонне функціонування адміністративних процедур [15].

Значний вплив на цифровізацію адміністративних проваджень має Загальний регламент про захист даних. Зокрема, ст. 5 встановлює основні принципи обробки персональних даних, а ст. 6 визначає правові підстави такої обробки. Стаття 15 закріплює право доступу до персональних даних, а ст. 17 право на їх видалення, що мають безпосереднє значення для адміністративних процедур, що здійснюються в електронній формі, оскільки визначають стандарти обробки інформації органами влади [14]. Крім того, у межах Європейського Союзу діє низка директив і стратегічних актів, спрямованих на розвиток електронного урядування, зокрема Акт про цифрові послуги та Акт про цифрові ринки, які регулюють функціонування цифрових платформ і створюють правове середовище для надання електронних адміністративних послуг. Загалом європейський підхід характеризується комплексністю та високим рівнем

стандартизації, що забезпечує ефективність цифрових адміністративних процедур.

Таким чином, нормативно-правове регулювання цифровізації адміністративних проваджень являє собою багаторівневу систему, яка включає національне законодавство та міжнародні правові акти. В Україні воно формується через сукупність законів, що регулюють електронні документи, адміністративні послуги, захист персональних даних та електронну ідентифікацію, тоді як на міжнародному рівні визначальну роль відіграють акти Європейського Союзу, спрямовані на забезпечення уніфікованих стандартів цифрової взаємодії. Ефективність цієї системи залежить від узгодженості правових норм, їх адаптації до технологічного розвитку та здатності забезпечити баланс між цифровою ефективністю і захистом прав людини.

## **РОЗДІЛ 2. ПРОЦЕДУРНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДОПОМОГОЮ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

### **2.1. Електронні докази та специфіка фіксації адміністративних правопорушень у цифровому середовищі**

Електронні докази та специфіка фіксації адміністративних правопорушень у цифровому середовищі становлять одну з найбільш динамічних і водночас проблемних сфер сучасного адміністративного права. Розвиток інформаційних технологій призвів до появи нових джерел доказової інформації, трансформації способів її фіксації та зміни підходів до оцінки доказів у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. У результаті формується нова модель доказування, у якій традиційні процесуальні інструменти поєднуються з цифровими технологіями.

У законодавстві України базовим положенням, що визначає доказову систему в адміністративно-деліктному процесі, є ст. 251 Кодексу України про адміністративні правопорушення [4]. Відповідно до її змісту, доказами визнаються будь-які фактичні дані, на підставі яких встановлюється наявність чи відсутність правопорушення, винність особи та інші обставини справи. Особливо важливим є те, що закон прямо передбачає можливість використання показань технічних приладів і технічних засобів, які мають функції фото- і відеозапису, у тому числі тих, що працюють в автоматичному режимі. Положення фактично закріплює нормативну основу для використання електронних доказів, хоча сам термін «електронні докази» у КУпАП прямо не використовується.

Специфіка електронних доказів полягає насамперед у їх нематеріальній природі та залежності від технічних носіїв і інформаційних систем. У науковій літературі під електронними доказами зазвичай розуміють інформацію в цифровій формі, яка може бути використана для встановлення обставин правопорушення. Як зазначає С.С. Єсімов, «нині законодавець вводить в

процесуальні правовідносини електронні документи через традиційні правові інститути. Тому їх можна розглядати як традиційні докази в електронній формі, тобто як підвиди традиційних доказів (зокрема письмових) з подальшим їх залученням до процесу з урахуванням вимог, встановлених процесуальним законодавством» [2, с. 70]. У цьому контексті електронні докази виступають різновидом документальних і речових доказів, але мають власні особливості, пов'язані з можливістю їх копіювання, модифікації та передачі через мережу Інтернет.

Важливим аспектом є також питання належності та допустимості електронних доказів. Варто підкреслити, що допустимість доказів визначається не лише їх змістом, а й дотриманням процесуального порядку їх отримання. У цифровому середовищі це означає необхідність забезпечення автентичності даних, цілісності файлів та можливості ідентифікації джерела інформації. Саме ці вимоги часто стають проблемними, оскільки цифрові дані можуть бути легко змінені без видимих ознак втручання.

Специфіка фіксації адміністративних правопорушень у цифровому середовищі найбільш яскраво проявляється у сфері автоматичної фото- та відеофіксації. Відповідно до ст. 14-2 КУпАП, адміністративна відповідальність за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, покладається на особу, за якою зареєстровано транспортний засіб, або на належного користувача [5]. При цьому фіксація правопорушення здійснюється технічними засобами, що функціонують у межах інформаційно-телекомунікаційних систем і відповідають вимогам законодавства про захист інформації, що демонструє відхід від класичної моделі, в якій правопорушення фіксується безпосередньо посадовою особою, до моделі, де ключову роль відіграє автоматизована система.

Особливості цифрової фіксації проявляються і в процесуальних аспектах. Зокрема, ст. 254 КУпАП передбачає складання протоколу про адміністративне правопорушення, який у сучасній практиці може формуватися з використанням електронних пристроїв і інформаційних систем [5]. Водночас у випадках

автоматичної фіксації правопорушення протокол може не складатися, а рішення приймається на підставі даних, отриманих із технічних засобів, що свідчить про спрощення процедур та їх адаптацію до цифрового середовища.

На рівні спеціального законодавства важливу роль відіграє Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг», відповідно до ст. 5 якого електронний документ є повноцінним носієм інформації, а ст. 6 встановлює його юридичну силу за умови наявності електронного підпису, що має безпосереднє значення для використання електронних доказів у адміністративних провадженнях, оскільки визначає вимоги до їх оформлення та підтвердження автентичності. Специфіка електронних доказів проявляється у складності їх оцінки. На відміну від традиційних доказів, цифрові дані потребують спеціальних знань для їх аналізу, що обумовлює необхідність залучення експертів. У цьому контексті значення має і ст. 251 КУпАП, яка прямо передбачає можливість використання висновку експерта як джерела доказів [5].

У підсумку можна констатувати, що електронні докази та цифрова фіксація адміністративних правопорушень формують нову парадигму адміністративного провадження. Законодавство України вже містить окремі норми, які дозволяють використовувати цифрові технології у доказуванні, однак вони залишаються фрагментарними та потребують системного розвитку. Наукова доктрина, у свою чергу, акцентує увагу на необхідності чіткого визначення поняття електронних доказів, встановлення вимог до їх допустимості та створення ефективних механізмів забезпечення їх достовірності. Умови інформаційного суспільства об'єктивно вимагають подальшої цифровізації адміністративного процесу, проте цей процес має супроводжуватися належним правовим регулюванням, яке забезпечить баланс між ефективністю правозастосування та гарантіями прав людини.

## **2.2. Автоматизація розгляду справ та застосування алгоритмічних рішень при накладенні адміністративних стягнень**

Автоматизація розгляду справ та застосування алгоритмічних рішень при накладенні адміністративних стягнень є закономірним етапом розвитку адміністративного права в умовах цифровізації державного управління. Йдеться не лише про технічне спрощення процедур, а про глибоку трансформацію правозастосовної діяльності, у межах якої частина дискреційних повноважень поступово передається інформаційним системам і алгоритмам.

Нормативною основою для впровадження автоматизованих механізмів у сфері адміністративної відповідальності в Україні виступає насамперед Кодекс України про адміністративні правопорушення. Відповідно до ст. 33 КУпАП, при накладенні адміністративного стягнення враховуються характер правопорушення, особа порушника, ступінь вини, майновий стан, а також обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність [5]. Водночас ця ж стаття прямо передбачає винятки для правопорушень, зафіксованих в автоматичному режимі, зокрема у сфері безпеки дорожнього руху, де індивідуалізація відповідальності фактично зведена до мінімуму, що є ключовим свідченням переходу від класичної моделі дискреційного правозастосування до алгоритмізованої моделі, де рішення приймається на основі заздалегідь визначених параметрів.

Подальша деталізація автоматизованого розгляду справ міститься у спеціальних нормах КУпАП, зокрема у ст. 279-1-279-4, які регламентують особливості провадження у справах про адміністративні правопорушення, зафіксовані в автоматичному режимі [4]. У цих випадках справа може розглядатися без участі особи, а постанова формується на підставі даних інформаційних систем, що фактично означає використання алгоритмічних процедур прийняття рішень.

Важливим елементом автоматизації є також стадія виконання адміністративних стягнень. Відповідно до ст. 299 КУпАП, постанова про

накладення адміністративного стягнення підлягає виконанню з моменту її винесення, а у випадку оскарження після залишення скарги без задоволення. При цьому ст. 300-1 КУпАП встановлює спеціальний порядок виконання постанов щодо штрафів за правопорушення, зафіксовані в автоматичному режимі: у разі сплати 50 % штрафу протягом визначеного строку постанова вважається виконаною [4]. Хлібороб Н. Є. зазначає: «під час розгляду адміністративної справи в автоматичному режимі реалізація цього принципу відбуватиметься, зокрема, через налагодження ефективної взаємодії між публічними електронними інформаційними ресурсами». Також авторка підкреслює, що «у результаті застосування електронних інформаційних взаємодій (е-взаємодій) особа не має потреби подавати відповідні дані чи долучати копії документів додатково в е-формі. А отже, бігають дані, а не люди» [17, с. 273].

Сучасний етап розвитку законодавства характеризується подальшим розширенням автоматизації. Зокрема, у 2026 році прийнято Закон № 4833 щодо цифровізації виконавчого провадження, який передбачає автоматизацію окремих етапів стягнення та інтеграцію державних реєстрів і фінансових систем для забезпечення виконання рішень [10]. З огляду на це, варто зауважити, що накладення адміністративного стягнення дедалі тісніше пов'язується з автоматизованими процедурами його реалізації, включаючи блокування рахунків, облік боржників і контроль за виконанням зобов'язань.

У науковій літературі автоматизація правозастосування розглядається як складова ширшого явища алгоритмічного управління. Як зазначають іноземні науковці К. Леві, К. Часалоу та С. Райлі, «Уряди впроваджують, закуповують і використовують алгоритмічні системи для підтримки своїх функцій у різних сферах — включаючи кримінальну юстицію, освіту та надання соціальних виплат, — що має важливі наслідки для підзвітності, приватності, соціальної нерівності та участі громадськості у процесі прийняття рішень» [18, с. 1]. Також автори наголошують, системи автоматизованого прийняття рішень є системами, які «допомагають або заміняють людські судження» [18, с. 3]. У

сфері адміністративної відповідальності це проявляється у ризику формалізації підходів до оцінки обставин справи та зменшенні ролі індивідуального підходу.

Особливої уваги потребує питання відповідальності за алгоритмічні рішення. У випадках автоматизованого накладення штрафів або інших стягнень виникає питання: хто несе відповідальність за помилки, розробник системи, орган влади чи посадова особа, яка формально прийняла рішення. У цьому контексті в наукових дослідженнях наголошується на необхідності забезпечення прозорості алгоритмів, можливості їх перевірки та оскарження результатів їх застосування.

Практика автоматичної фото- та відеофіксації правопорушень демонструє як переваги, так і недоліки алгоритмізації. З одного боку, вона забезпечує об'єктивність, швидкість і масовість виявлення правопорушень. З іншого вона обмежує можливість врахування конкретних обставин справи, що може впливати на справедливість рішення. Саме тому законодавство передбачає можливість оскарження постанов, що є важливим гарантійним механізмом у системі автоматизованого правозастосування.

Отже, автоматизація розгляду адміністративних справ і застосування алгоритмічних рішень при накладенні адміністративних стягнень є складним і суперечливим процесом. Вона підвищує ефективність, швидкість і уніфікованість адміністративних процедур, зменшує вплив людського фактора та корупційні ризики, проте породжує нові виклики, пов'язані з обмеженням дискреції, ризиками помилок алгоритмів і необхідністю забезпечення прав людини. У цих умовах ключовим завданням законодавця та правозастосовної практики є досягнення балансу між технологічною ефективністю та юридичною справедливістю, що потребує подальшого вдосконалення нормативно-правового регулювання та розвитку доктринальних підходів до алгоритмічного правозастосування.

### **РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ УЧАСНИКІВ «ЦИФРОВОГО» АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

#### **3.1. Захист прав і законних інтересів осіб в умовах переходу до дистанційних та автоматизованих форм провадження**

Захист прав і законних інтересів осіб в умовах переходу до дистанційних та автоматизованих форм провадження притягнення до адміністративної відповідальності набуває особливого значення у зв'язку з трансформацією традиційних процесуальних гарантій. Використання автоматичної фіксації правопорушень, електронного документообігу та дистанційного інформування особи створює нові ризики для реалізації права на захист, що обумовлює підвищену роль як законодавчих гарантій, так і судового контролю.

Ключові гарантії закріплені у Кодексі України про адміністративні правопорушення. Зокрема, ст. 268 КУпАП встановлює право особи знати, у чому її обвинувачують, подавати докази, користуватися правовою допомогою та оскаржувати постанову [4]. У цифровому середовищі ці права повинні забезпечуватися незалежно від того, чи провадження здійснюється в традиційній формі, чи в автоматизованому режимі. Водночас ст. 289 та 291 КУпАП визначають порядок і строки оскарження постанов, що набуває особливого значення при дистанційному повідомленні особи про притягнення до відповідальності [4].

Показовою у цьому контексті є практика Верховного Суду у складі Касаційного адміністративного суду у справі № 686/28291/19, постанова від 12 червня 2020 року [8]. Фактичні обставини справи полягали в тому, що особа звернулася до суду з позовом до Управління патрульної поліції у Хмельницькій області про скасування постанови про накладення адміністративного стягнення за правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, зафіксоване в автоматичному режимі. Суд першої інстанції залишив позов без розгляду,

вважаючи, що позивач пропустив десятиденний строк звернення до суду, оскільки обчислював його з моменту винесення постанови.

Позивач, у свою чергу, наполягав, що строк не пропущено, оскільки фактично він отримав постанову пізніше і саме з цього моменту повинен обчислюватися строк на оскарження. Верховний Суд погодився з цією позицією, зазначивши, що аналіз ст. 289 КУпАП та ч. 2 ст. 291 КУпАП свідчить: строк оскарження починається з моменту вручення постанови або отримання повідомлення про її вручення, а не з моменту її винесення. Суд підкреслив, що при вирішенні питання про дотримання строків суди зобов'язані встановлювати фактичну дату отримання постанови особою. У результаті Верховний Суд скасував рішення суду першої інстанції та фактично відновив право особи на доступ до правосуддя. З огляду на це, варто зауважити, що рішення демонструє, що в умовах дистанційного провадження саме момент доведення рішення до відома особи є юридично значущим, а не формальна дата його ухвалення. Суд забезпечив реальне, а не формальне право на оскарження.

Іншим важливим аспектом захисту прав особи є вимоги до змісту постанови як гарантії можливості ефективного захисту. Відповідно до ст. 283 КУпАП, постанова повинна містити всі істотні обставини справи, включаючи докази, на яких ґрунтується рішення [4]. У справах, пов'язаних із цифровою фіксацією, це означає обов'язковість зазначення технічних засобів, за допомогою яких зафіксовано правопорушення.

Судова практика Верховного Суду неодноразово підкреслює значення цієї вимоги. У справах щодо оскарження постанов про адміністративні правопорушення у сфері дорожнього руху суди виходять із того, що відсутність у постанові відомостей про технічний засіб фото- чи відеофіксації ставить під сумнів належність і допустимість доказів. У таких випадках особи звертаються до суду з вимогами про скасування постанов, посиляючись на порушення процесуальних норм. Верховний Суд у своїй постанові від 8 липня 2020 року по справі №177/525/17(2-а/177/23/17), підтримує таку позицію, наголошуючи, що навіть в умовах автоматизації органи влади зобов'язані дотримуватися

встановлених законом процедурних вимог [7]. Додатковим гарантійним механізмом виступає ст. 251 КУпАП, яка визначає, що доказами можуть бути дані технічних засобів, однак обов'язок їх збирання та належного оформлення покладається на уповноважені органи. Варто зауважити як загальну рису, що ризики недоліків цифрової фіксації не можуть перекладатися на особу, яка притягається до відповідальності. А. Ю. Осадчий зазначає, що «дотримання процедурних вимог забезпечує формування належного змісту відповідної правової форми як результату діяльності суб'єкта публічної адміністрації. Отже, адміністративні процедури виступають формою внутрішньої організації (буття) публічного адміністрування, що спрямована на реалізацію його правових форм, як зовнішнього результату владного впливу» [6, с. 231].

Отже, судова практика Верховного Суду демонструє чітку тенденцію: перехід до дистанційних та автоматизованих форм провадження не може бути підставою для обмеження прав особи. Навпаки, у таких умовах значення процесуальних гарантій зростає, а їх недотримання є підставою для скасування рішень про притягнення до адміністративної відповідальності, що свідчить про формування нової моделі адміністративного процесу, в якій цифровізація поєднується з посиленням судовим контролем і орієнтацією на захист прав людини.

### **3.2. Напрями вдосконалення законодавства щодо використання штучного інтелекту та блокчейн-технологій в адміністративній практиці притягнення до адміністративної відповідальності**

Напрями вдосконалення законодавства щодо використання штучного інтелекту та блокчейн-технологій у сфері адміністративної відповідальності в Україні сьогодні формуються під впливом стрімкої цифровізації публічного управління та одночасного відставання нормативної бази від технологічного розвитку. У результаті виникає ситуація, коли адміністративно-деліктні процедури дедалі частіше опираються на алгоритми, автоматизовані системи та

цифрові реєстри, однак правове регулювання таких процесів залишається фрагментарним і неповним.

Чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення фактично не містить спеціального регулювання використання штучного інтелекту у процесі притягнення до відповідальності. Його норми виходять із класичної моделі, де рішення ухвалює уповноважена посадова особа, а автоматизація розглядається лише як допоміжний інструмент. Навіть положення, які допускають використання технічних засобів фіксації правопорушень, не охоплюють ситуації, коли рішення формується або пропонується алгоритмом. Через це відсутні базові юридичні конструкції, які б визначали статус ШІ-систем у провадженні, вимоги до їхньої прозорості або порядок перевірки їхніх рішень.

Подібна прогалина простежується і в законодавстві про інформацію та захист персональних даних. Воно регулює обіг даних і гарантії приватності, але не враховує специфіку алгоритмічної обробки інформації у правозастосуванні. Немає норм, які б встановлювали обов'язковість пояснюваності рішень, ухвалених за участю ШІ, або передбачали право особи вимагати людського перегляду автоматизованого рішення. Так само відсутній механізм аудиту алгоритмів, які використовуються органами влади, що створює ризик непрозорого або навіть упередженого прийняття рішень.

Ще більш помітною є нормативна невизначеність у сфері блокчейн-технологій. Жоден із базових законів України не закріплює правового статусу розподілених реєстрів як джерела юридично значущих даних у адміністративному процесі. Відсутнє визначення, чи можуть записи у блокчейні вважатися належними доказами, якою є їх доказова сила та як забезпечується їх процесуальна перевірка. Також не врегульовано можливість застосування смартконтрактів для автоматичного виконання адміністративних штрафів, хоча технологічно це вже є реальністю.

На відміну від цього, європейське регулювання вже сформувало системну модель підходу до штучного інтелекту. Центральним актом виступає Регламент (ЄС) 2024/1689 про штучний інтелект, який запроваджує ризик-орієнтовану

модель регулювання [20]. Відповідно до цього підходу, всі системи ШІ поділяються залежно від рівня ризику від мінімального до неприйняттого. Найбільш важливим для адміністративної відповідальності є регулювання високоризикових систем, до яких належать ті, що використовуються у сфері правозастосування або контролю за поведінкою осіб. Для них встановлюються суворі вимоги щодо якості даних, прозорості функціонування, кібербезпеки та обов'язкового людського нагляду, що прямо обмежує можливість повністю автоматизованих рішень у сфері публічної влади. Окремо важливо, що європейський підхід передбачає заборону певних практик використання ШІ, зокрема тих, які пов'язані з неприйнятним рівнем ризику, включаючи соціальне рейтингування та маніпулятивні технології впливу на поведінку особи, що має пряме значення для адміністративних проваджень, оскільки встановлює межі допустимого автоматизованого контролю з боку держави. Водночас регламент закріплює вимоги до прозорості, згідно з якими особа повинна бути поінформована про взаємодію з системою штучного інтелекту та про факт автоматизованого прийняття рішення.

Додатково суттєве значення має Загальний регламент про захист даних, який у ст. 22 встановлює принципову заборону рішень, що мають юридичні наслідки для особи і приймаються виключно автоматизовано без участі людини [14]. З огляду на це, варто зауважити, що положення фактично формує базову гарантію проти повної алгоритмізації адміністративної відповідальності та закріплює право на людський перегляд рішення, що є особливо важливим у контексті штрафів та інших адміністративних стягнень.

Щодо блокчейн-рішень, у ЄС підхід реалізується через поєднання Регламенту 2024/1183 та розвитку європейської інфраструктури розподілених реєстрів [19]. У цих актах закріплюється юридична значущість електронних транзакцій, цифрової ідентифікації та можливість використання довірчих цифрових сервісів у транскордонному адміністративному обігу, що створює основу для визнання блокчейн-записів як потенційно достовірних та захищених від зміни даних, що може бути імплементовано у сфері адміністративного

провадження. Порівняння з українським законодавством дозволяє чітко визначити напрями реформ. Насамперед необхідно нормативно закріпити поняття алгоритмічного рішення у КУпАП та визначити межі його використання. Важливо передбачити, що такі системи можуть застосовуватися лише як допоміжний інструмент, а остаточне рішення має проходити людський контроль, що відповідає європейській концепції «людини в циклі». Окремо слід запровадити вимоги до пояснюваності алгоритмів, щоб особа могла зрозуміти логіку прийнятого рішення та ефективно його оскаржити.

Крім того, законодавство про захист персональних даних потребує доповнення нормами щодо алгоритмічної обробки інформації, включаючи обов'язковий аудит ШІ-систем та заборону прихованих автоматизованих рішень у сфері адміністративної відповідальності. У сфері блокчейну доцільно встановити правовий режим цифрових реєстрів як джерела доказів, а також визначити умови використання смартконтрактів у процедурі виконання адміністративних стягнень.

Узагальнюючи, можна констатувати, що українське законодавство наразі перебуває на етапі фрагментарного регулювання цифрових технологій, тоді як європейська модель вже сформувала комплексний підхід, заснований на ризик-орієнтації, прозорості та обов'язковому людському контролю. Саме імплементація цих підходів дозволить сформувати збалансовану систему адміністративної відповідальності, яка поєднуватиме технологічну ефективність із належними гарантіями прав людини.

## ВИСНОВКИ

У межах проведеного дослідження встановлено, що адміністративна відповідальність у цифрову епоху трансформується під впливом інформаційного суспільства, що зумовлює переосмислення її сутності, структури та механізмів реалізації. Класична модель адміністративно-деліктного права поступово інтегрується з цифровими технологіями, що змінює як нормативну основу, так і процедурні та інституційні засади притягнення до відповідальності.

Аналіз теоретико-правових засад засвідчив, що механізм притягнення до адміністративної відповідальності набуває комплексного характеру та включає нормативний, інституційний, процедурний і санкційний елементи, які в умовах цифровізації зазнають суттєвих трансформацій. Виявлено, що нормативне регулювання не встигає за розвитком інформаційних технологій, що проявляється у фрагментарності правових норм та відсутності системного підходу до регламентації нових форм правопорушень.

Дослідження цифровізації адміністративних проваджень на національному та міжнародному рівнях показало, що в Україні сформовано базові правові засади електронного урядування та цифрових процедур, однак вони потребують подальшої уніфікації та розвитку. У свою чергу, право Європейського Союзу демонструє більш цілісну модель регулювання, засновану на принципах стандартизації, взаємного визнання електронних засобів і захисту персональних даних.

У процесуальному аспекті встановлено, що використання електронних доказів і цифрових засобів фіксації правопорушень істотно змінює традиційні підходи до доказування в адміністративному процесі. Водночас проблемними залишаються питання допустимості, автентичності та оцінки електронних доказів, що потребує подальшого нормативного врегулювання та розвитку експертних підходів.

Особливу увагу приділено автоматизації розгляду справ та впровадженню алгоритмічних рішень, що свідчить про поступовий перехід до моделі цифрового

адміністративного правозастосування. Встановлено, що така трансформація підвищує ефективність процедур, однак одночасно створює ризики обмеження дискреції, зниження індивідуалізації рішень та виникнення питань щодо відповідальності за алгоритмічні помилки.

У сфері забезпечення прав учасників адміністративного провадження визначено, що цифровізація не може обмежувати процесуальні гарантії особи. Судова практика підтверджує пріоритет реального забезпечення права на захист, зокрема щодо строків оскарження та належного інформування осіб про прийняті рішення.

Окремо проаналізовано перспективи використання штучного інтелекту та блокчейн-технологій, які відкривають нові можливості для автоматизації адміністративних процедур, але водночас потребують чіткого правового регулювання. Встановлено, що чинне законодавство України перебуває на стадії формування підходів до регулювання алгоритмічних систем, тоді як європейська модель вже закріплює ризик-орієнтований підхід, вимоги до прозорості та обов'язковий людський контроль.

Узагальнюючи результати дослідження, можна констатувати, що адміністративна відповідальність у цифрову епоху характеризується поєднанням традиційних правових інститутів із цифровими технологіями, що зумовлює необхідність комплексного реформування адміністративно-деліктного законодавства. Його подальший розвиток має бути спрямований на систематизацію нормативної бази, чітке визначення статусу цифрових доказів і алгоритмічних рішень, а також забезпечення балансу між ефективністю публічного адміністрування та гарантіями прав і свобод людини.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глущенко Н., Головач А. Адміністративна відповідальність в інформаційній сфері. *Молодий вчений*. 2020. № 11. С. 286-291.
2. Єсімов С. С. Електронні документи як докази у справах про адміністративні правопорушення. *Вісник Національного університету Львівська політехніка. Серія: Юридичні науки*. 2016. № 845. С. 68–74.
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Кодекс України від 06.07.2005 № 2747-IV : станом на 1 січ. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X : станом на 11 груд. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
5. Настюк В. Я., Белєвцева В. В. Загальноправова характеристика адміністративної відповідальності за інформаційні правопорушення. *Інформація і право*. 2013. № 1(7). С. 151–157.
6. Осадчий А. Ю. Цифровізація адміністративних процедур. *Проблеми законності*. 2023. № 163. С. 229–247.
7. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 08.07.2020 у справі № 177/525/17(2-а/177/23/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90264757>.
8. Постанова Касаційного адміністративного суду Верховного Суду від 12.06.2020 у справі № 686/28291/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89793118>.
9. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 № 5203-VI : станом на 2 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.
10. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку виконання судових рішень, рішень інших органів та

цифровізації окремих етапів виконавчого провадження : Закон України від 07.04.2026 № 4833-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4833-20#Text>.

11. Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII : станом на 18 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.

12. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 № 851-IV : станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.

13. Про захист персональних даних : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI : станом на 14 черв. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>.

14. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2016/679 від 27 квітня 2016 року про захист фізичних осіб у зв'язку з опрацюванням персональних даних і про вільний рух таких даних, та про скасування Директиви 95/46/ЄС (Загальний регламент про захист даних) : Регламент Європ. Союзу від 27.04.2016 № 2016/679. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_008-16#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text).

15. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 910/2014 від 23 липня 2014 року про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій на внутрішньому ринку та про скасування Директиви 1999/93/ЄС : Регламент Європ. Союзу від 23.07.2014 № 910/2014 : станом на 18 жовт. 2024 р. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_016-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_016-14#Text).

16. Скочиляс-Павлів О. В. Проблеми адміністративної відповідальності: доктринальні підходи та перспективи реформування. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 5. С. 306-310.

17. Хлібороб Н. Є. Розгляд і вирішення адміністративної справи в автоматичному режимі у світлі Закону «Про адміністративну процедуру». *Проблеми законності*. 2023. № 163. С. 267–279.

18. Levy K., Chasalow K., Riley S. Algorithms and Decision-Making in the Public Sector. *Computers and Society*. 2021. №. 17. С. 1–38.

19. Regulation (EU) 2024/1183 of the European Parliament and of the Council of 11 April 2024. *EUR-Lex*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1183/oj/eng>.

20. Regulation (EU) 2024/1689 of the European Parliament and of the Council of 13 June 2024. *EUR-Lex*. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj>.